

Antoni Lewek

Tryptyk kaznodziejski łódzkiego arcybiskupa

Łódzkie Studia Teologiczne 3, 361-364

1994

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

TRYPTYK KAZNODZIEJSKI ŁÓDZKIEGO ARCYBISKUPA

1. abp Władysław Ziółek: ... *którzy myślą o kapłaństwie. Homilie, konferencje, listy (1986–1993)*, Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie, Łódź 1993, ss. 180.

2. abp Władysław Ziółek: ... *którzy myślą o Ojczyźnie. Homilie, przemówienia, refleksje (1986–1993)*, Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie, Łódź 1993, ss. 152.

3. abp Władysław Ziółek: ... *którzy myślą o pracy. Homilie i przemówienia (1986–1993)*, Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie, Łódź 1994, ss. 123.

I

Głoszenie słowa Bożego to *principalissimum munus episcoporum* (Tridentinum). Sobór Watykański II w *Dekrecie o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele* podkreśla, że pierwszorzędnym obowiązkiem biskupów jest obwieszczenie ludziom Ewangelii Chrystusowej (por. DB 12). W realizacji tego zadania pomagają im ich współpracownicy – prezbiterzy, którzy również „mają przede wszystkim obowiązek opowiadania wszystkim Ewangelii Bożej” (DK 4). Nowy zaś Kodeks Prawa Kanonicznego przypomina, że biskupi mają nie tylko osobiście głosić słowo Boże, ale być zarazem moderatorami całej działalności kaznodziejkiej w Kościele powierzonym ich pieczy (por. Kan. 756 § 2).

Biskupi są więc pierwszymi kaznodziejami w swoich diecezjach, głosząc słowo Boże diecezjanom – kapłanom i świeckim. Niezbyt często jednak się zdarza, że wydają oni drukiem zbiory swoich kazań i różnych przemówień. W ostatnich jednak latach ukazało się kilka publikacji kaznodziejskich autorstwa niektórych biskupów polskich, m.in. kard. Józefa Glempa, arcybiskupa Ignacego Tokarczuka, arcybiskupa Jerzego Stroby, biskupa Alfonsa Nossola, biskupa Józefa Zawitkowskiego.

Kolejny zbiór kazań biskupich – to trzy tomy kaznodziejskie arcybiskupa Władysława Ziółka, wydane przez Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie. Trzeba przyznać, że wydawca zrealizował swe zadanie bardzo starannie – zarówno pod względem technicznym, jak i estetycznym. Piękna i wymowna szata graficzna zachęca do lektury owego – jak nazwaliśmy w tytule – tryptyku kaznodziejskiego arcybiskupa W. Ziółka. Jest to tylko wybór Jego przemówień z lat 1986–1993. Pozostałe kazania czekają zapewne na późniejszą publikację (w przygotowaniu czwarty tom: ... *którzy myślą o szkole*). Tytuły omawianych tomów pozwalają skonstatować, że zawierają one przemyślenia Autora o kapłaństwie, o Ojczyźnie i o pracy.

II

Chronologicznie pierwszym tekstem w prezentowanych tomach jest *List Pasterski do kapłanów* z 28 lutego 1986 r., skierowany do nich przez nowo mianowanego biskupa łódzkiego jako piątego z kolei ordynariusza diecezji łódzkiej. List zamieszczony jest w tomie pt. ... *którzy myślą o kapłaństwie*. Tom ten zawiera łącznie 28 jednostek homiletycznych: 8 homilii wielkoczwartkowych, 5 homilii na święcenia kapłańskie, 6 homilii różnych, 6 konferencji i referatów oraz 3 listy pasterskie.

We *Wstępie* do pierwszego zbioru homilii, konferencji i listów o kapłaństwie Autor informuje, iż wyraża w nich swe przemyślenia „na temat dzisiejszej posługi kapłańskiej”, która w przełomowym okresie przemian społeczno-kulturowych w Polsce wymaga od kapłanów poważnych „zastanowień nad nowym kształtem swej obecności wśród ludzi”; wymaga też odpowiedzi na różne pytania o sens działalności kapłańskiej „w zawiłym konkretnie spraw ludzkich” w naszej Ojczyźnie. Odnośne homilie Arcybiskupa stanowią niewątpliwie ewangeliczną odpowiedź i cenne pouczenie dla księży polskich.

Na szczególną uwagę zasługują zamieszczone w tym tomie dłuższe i bardzo interesujące teksty wspomnianych konferencji i referatów, wygłoszonych z racji przygotowań do II Diecezjalnego Kongresu Eucharystycznego, w czasie rekolekcji kapłańskich, w dni skupienia dla kleryków i kapłanów łódzkich, a także podczas spotkania pastoralnego z księżmi.

Warto przytoczyć tu choć kilka fragmentów bardzo instruktynych refleksji arcybiskupa Ziółka, wygłoszonych do księży w konferencji nt. „Nowa ewangelizacja jako papieski program obecnej działalności Kościoła w Polsce i w Europie”. Szczególnie aktualne i wartościowe są myśli dotyczące istoty i zadań nowej ewangelizacji. Arcybiskup określa tę rzeczywistość duszpastersko-misyjną na tle sytuacji społeczno-moralnej i religijno-duchowej w chrześcijańskich krajach Europy. Sytuację tę znamionuje kryzys życia duchowego – „życia sprężyniętego dotąd z kulturą chrześcijańską i z chrześcijańską hierarchią wartości”. W obliczu tego kryzysu „najgorliwsi wyznawcy Chrystusa, niejako współczesna »mała reszta« (by użyć tego biblijnego zwrotu) wystąpiła z programem reewangelizacji czy nowej ewangelizacji świata, skądinąd przecież od wieków chrześcijańskiego”. W Europie Zachodniej kryzys ten jest „pochodną luksusu materialnego [...], konsumizmu jako sposobu istnienia”. Natomiast w krajach Europy Środkowo-Wschodniej, które wyzwoliły się spod totalitaryzmu ateistyczno-komunistycznego i uzyskały dar upragnionej wolności, mamy do czynienia z podobnym kryzysem duchowym i moralnym, przejawiającym się w kwestionowaniu wartości etycznych, religijnych, kulturowych, patriotycznych oraz w braku umiejętności właściwego korzystania z odzyskanego daru wolności. Kryzys ten objawia się również w pojmowaniu i realizowaniu wolności jako samowoli oraz w braku odpowiedzialności.

W obliczu owego kryzysu i załamania, także w katolickiej Polsce, „Kościół musi co rychlej rozpocząć dzieło nowej ewangelizacji, głoszenia Dobrej Nowiny”. Stąd „nowa ewangelizacja, to takie obwieszczenie dziś prawdy Chrystusowej, które by było w mocy wydzwignąć naród z załamania”. Pod znakiem nowej ewangelizacji narodu polskiego odbywała się – jak zauważa arcybiskup Ziółek – cała ostatnia (1991) pielgrzymka Jana Pawła II do Polski, w czasie której Namiestnik Chrystusowy głosił Dekalog jako Bożą Prawdę i Boże Prawo. Zainicjowaną przez Papieża nową ewangelizację winien Kościół intensywnie kontynuować w naszej Ojczyźnie i w całej Europie.

III

Kolejny tom zawiera 35 homilii, przemówień i refleksji ewangelicznych o Ojczyźnie, wygłoszonych przez Arcybiskupa Łódzkiego w rocznicę odzyskania niepodległości (11 Listopada, w latach 1988–1991), w 50. rocznicę wybuchu II wojny światowej (3 września 1989), w 80. rocznicę „cudu nad Wisłą” (15 sierpnia 1990), w 50. rocznicę aresztowań duchowieństwa łódzkiego i

osadzenia w łagrze konstantynowskim (6 października 1991), na otwarciu naukowej sesji historycznej w 50. rocznicę zwycięskiej śmierci św. Maksymiliana Kolbego i masowych aresztowań duchowieństwa łódzkiego (12 października 1991), podczas mszy świętej ku uczczeniu 50. rocznicy męczeńskiej śmierci św. Maksymiliana Kolbego (13 października 1991), w 50. rocznicę powołania Armii Krajowej (29 lutego 1992), podczas mszy świętej w intencji sanitariuszy Polskiego Czerwonego Krzyża zmarłych i poległych w czasie II wojny światowej (12 maja 1992), na uroczystości poświęcenia pomnika „Ofiar Katynia” przy kościele Matki Boskiej Zwycięskiej w Łodzi (16 września 1990), podczas mszy świętej na terenie Muzeum Martyrologii na Radogoszczy (29 kwietnia 1990), w czasie mszy świętej dziękczynnej za beatyfikację biskupa Michała Kozala (29 listopada 1987), na sesji naukowej Uniwersytetu Łódzkiego z racji 200-lecia Konstytucji 3 maja (22 kwietnia 1991), w 500-lecie ukształtowania się Sejmu Polskiego w Piotrkowie Trybunalskim (28 stycznia 1993), na inauguracji Dni Kultury Chrześcijańskiej (12 listopada 1989), na sesji interdyscyplinarnej „Uniwersytet Łódzki – Kościołowi Łódzkiemu” (28 kwietnia 1990), podczas mszy świętej w intencji miasta Łodzi i Rady Miejskiej (6 czerwca 1990), z okazji poświęcenia gmachu Urzędu Miasta Łodzi (5 września 1990), poświęcenia Kaplicy Garnizonowej i Sztandaru Komendy Wojewódzkiej Policji (10 listopada 1990), poświęcenia kaplicy w Szpitalu Wojskowym (1 grudnia 1990), podczas uroczystości wręczenia Honorowego Obywatelstwa Miasta Łodzi (17 września 1992), na Sesji Synodalnej w bazylice archikatedralnej (28 marca 1993), podczas uroczystości opłatkowej w Urzędzie Miasta Łodzi (23 grudnia 1992), słowo przed wyborami do parlamentu (7 września 1993), słowo wielkanocne w Rejonowym Areszcie Śledczym (10 kwietnia 1993), podczas mszy świętej na Boże Narodzenie 1991 r., na mszy świętej za Ojczyznę (12 września 1993).

Wymienione miejsca i okoliczności, w których arcybiskup Ziółek wygłaszał swe homilie i przemówienia, sygnalizują fakt znaczących przemian społeczno-politycznych, jakie dokonują się w Polsce od 1989 r. Przedtem, w czasach panowania ateistycznego i antykościelnego systemu komunistycznego, nie było takich możliwości ewangelizacji w miejscach publicznych. Treść przemówień wygłoszonych w tylu różnych miejscach ukazuje rozległe i głębokie zaangażowanie duszpasterskie arcybiskupa Władysława Ziółka, świadczy o jego niezwyklej komunikatywności i zdolności przekazywania Ewangelii Chrystusowej nie tylko w świątyni, ale i w fabrykach, uczelniach, urzędach, różnych instytucjach publicznych.

Prezentując swe homilie, przemówienia i refleksje religijno-społeczno-patriotyczne, sam Autor stwierdza we *Wstępie* do drugiego tomu, iż „temat Ojczyzny wciąż blisko towarzyszy pasterskiej posłudze Słowa”. Podkreśla jednocześnie, że „w ostatnim czasie treści religijnej medytacji nad Ojczyzną wydatnie zmieniły swój akcent”: o ile dawniej nad treścią kazań religijno-patriotycznych „od ks. Kard. Stefana Wyszyńskiego po ks. Jerzego Popiełuszkę dominowała modlitewna strofa pieśni *Ojczyźnie wolność racz przywrócić, Panie*, to obecnie rozbrzmiewa już modlitewne wołanie *Ojczyznę wolną pobłogosław, Panie*”.

Autor stwierdza również we *Wstępie*, że zamieszczone w tomie przemówienia religijno-patriotyczne pochodzą z okresu po wielkim przełomie polskim i odzyskaniu wolności. Ale i one, podobnie jak te z okresu zmagania Polaków o wyzwolenie się z systemu totalitarno-ateistycznego, ukazują pewien dramat. Lata komunizmu bowiem „pozostawiły nas ze schorowanymi sercami i nadwątloną duszą”. Stąd budowanie nowego oblicza Polski wymaga przede wszystkim trudu kształtowania dojrzałego człowieczeństwa Polaków – zgodnie z tym, co powiedział Ojciec Święty Jan Paweł II do biskupów polskich podczas wizyty *ad limina apostolorum* w styczniu 1993 r.: „Potrzebne są reformy strukturalne i ustawodawcze, ale w ostatecznym rozrachunku powodzenie tego procesu zależy od nawrócenia serca każdego poszczególnego Polaka i Polki”. Z duchem tego wskazania papieskiego korespondują w sposób wyraźny i doskonały przemówienia religijno-patriotyczne arcybiskupa Ziółka.

IV

Homilie i przemówienia zawarte w trzecim tomie „są śladem spotkań pasterza robotniczej archidiecezji z ludźmi pracy powierzonymi jego duchowej pieczy” – pisze Autor we *Wstępie* do tego tomu. Składa się on z 22 przemówień. Sześć pierwszych wygłosił Arcybiskup podczas dorocznych dni skupienia robotników w uroczystość św. Józefa, patrona Kościoła łódzkiego i zarazem patrona wszystkich ludzi pracy (19 marca, w latach 1988–1993). Stanowią one dział zatytułowany „Na modlitwie”.

Drugi dział – pod tytułem „Na roli i na budowie” – tworzą homilie i przemówienia wygłoszone „nie tylko w świątyniach, ale i wprost w halach fabrycznych, w pobliżu kopalni, na wsiach, w zakładowych salach spotkań inżynierów i techników” (ze *Wstępu*). Arcybiskup W. Ziółek wygłosił: słowo Boże do rolników podczas dożynek diecezjalnych we wrześniu 1992 r., homilię z okazji 40-lecia Oddziału Łódzkiego Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa (22 października 1988), przemówienie w Domu Technika w Łodzi podczas uroczystości 40-lecia wspomnianego Oddziału PZiITB (22 października 1988), przemówienie na uroczystości opłatkowej inżynierów i techników (13 stycznia 1989), homilię do pielgrzymów w Piekarach Śląskich (28 maja 1989), homilię z okazji jubileuszu 60-lecia Izby Rzemieślniczej w Łodzi (23 września 1989), przemówienie w siedzibie teże Izby, a także w Łódzkich Zakładach Przemysłu Bawełnianego „Alba” (5 kwietnia 1990), z okazji poświęcenia wodociągu we wsi Wola Zbrożkowa (4 czerwca 1990), podczas Zjazdu Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa (22 czerwca 1990), homilię z okazji 500-lecia papiernictwa w Polsce (9 maja 1991), przemówienie na sesji naukowej poświęconej 100-leciu encykliki *Rerum novarum* (15 maja 1991).

Trzeci wreszcie dział, zatytułowany „Siostry fabryczne”, zawiera refleksje ewangeliczne o chrześcijańskim powołaniu i losie „kobiety związanej z tkalnią i szwalnią” (ze *Wstępu*). W tej ostatniej części tomu zawarte są: słowo pasterskie na Międzynarodowy Dzień Kobiet (26 lutego 1986), homilia z okazji 100. rocznicy Zgromadzenia Małych Sióstr Niepokalanego Serca Maryi (5 lutego 1989), Słowo Pasterskie do kobiet diecezji łódzkiej (25 lutego 1989) oraz homilia pt. *Robotnica błogosławiona* z triduum dziękczynnego w Krakowie za dar beatyfikacji s. Faustyny (październik 1993).

Jako motto wszystkich swoich przemówień do ludzi pracy uznał Arcybiskup słowa św. Pawła Apostoła: „Jeden drugiego brzemiona noście” (Ga 6, 2), które od czasu papieskiej homilii do stoczniovców na Zaspie Gdańskiej w 1987 r., gdzie zdanie Pawłowe było wielokrotnie przytaczane, stały się „kluczową zasadą etosu polskich robotników”, a wspierająca się na nich „idea solidarności robotniczej głęboko wkorzeniła się w naszą mentalność i pozostała głównym wyznacznikiem zadań człowieczych w nowej Polsce” (ze *Wstępu*).

Temu motto pozostał Autor wierny w tekstach swoich homilii i przemówień, które choć wygłoszone przed kilkoma laty, nie straciły nic ze swej aktualności i mogą służyć kapłanom oraz wszystkim czytelnikom jako cenne źródło inspiracji i drogowskaz ewangeliczny w pracy i życiu chrześcijańskim. Tę samą wartość duszpasterską i religijno-wychowawczą mają bez wątpienia wszystkie trzy tomy kaznodziejskie arcybiskupa Władysława Ziółka. Pozostaje życzyć sobie i oczekiwać wydania kolejnych tomów homilii oraz okolicznościowych przemówień Dostojnego Autora.

ks. Antoni Lewek